

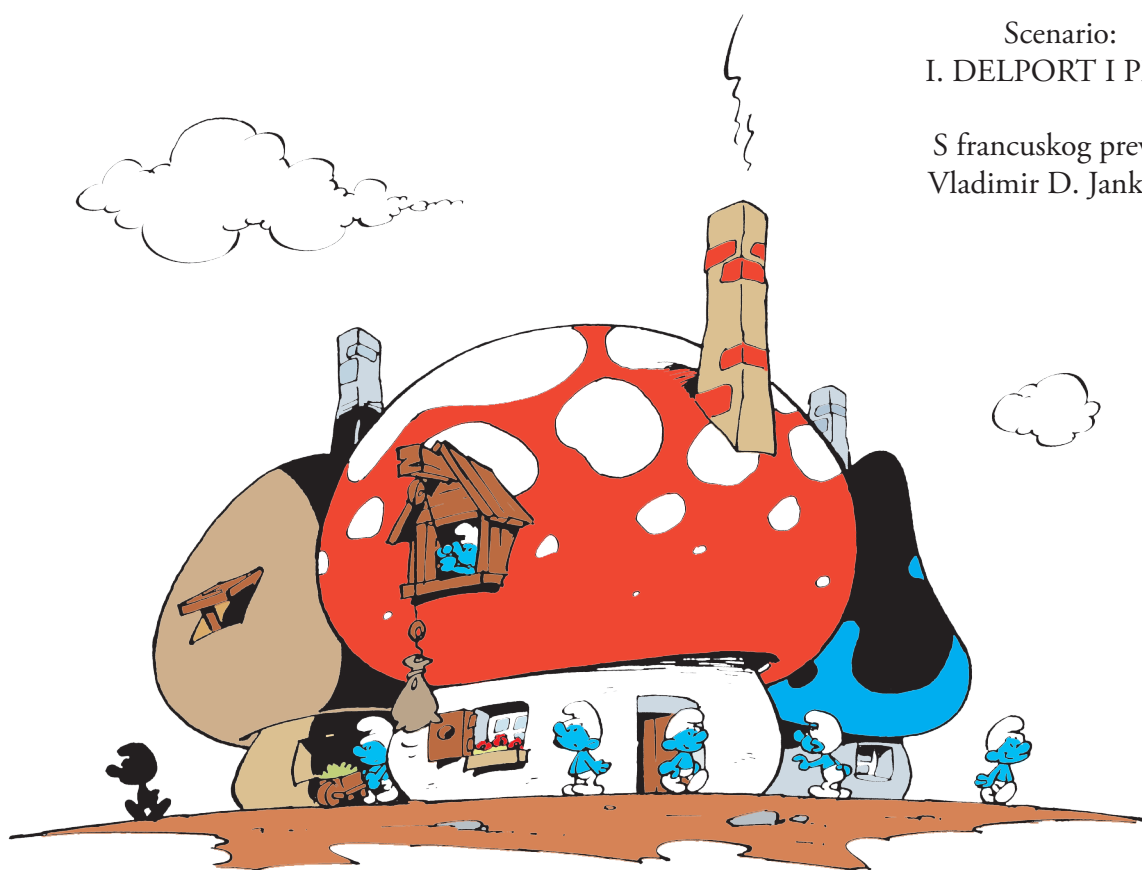
PEJO

Dva stripa o Štrumpfovima

CRNI ŠTRUMPF LETEĆI ŠTRUMPF

Scenario:
I. DELPORT I PEJO

S francuskog preveo:
Vladimir D. Janković

Čarobna
knjiga

Slobodan Ivkov
MODERNE BAJKE

Sličnosti? Razlike? Da, ali...

Bajke postoje, kako se to uobičajeno kaže, od kada je sveta i veka.

I od kada je ljudi, dodao bih ja!

Podrazumeva se da u prethodnim epohama nikako nije mogao da se predvidi razvoj forme ove pripovedačke vrste i načina prezentovanja narativa, pa čak ni to da li će do nekog razgranavanja uopšte i doći, ali kad iz današnje perspektive pogledamo nekoliko vekova unazad, evolucija bajki je, uporedo s razvojem tehnologije i medija, neminovno vodila ka nečemu kao što su priče o Štrumpfovima.

Sadržaji, zapleti i raspleti radnji *vilinskih priča* bili su zasnovani na arhetipskim formama, simbolima, strahovima i težnjama,

pa i nije čudno što su, kad ih danas gledamo, mnoge neretko zaprepašćujuće slične, iako potiču sa suprotnih strana planete.

I kod Štrumpfova postoje ne samo osnovni antropomorfni oblici, materijalizovane (nacrtane i tekstom opisane) emanacije principa dobra i zla (na primer Gargamel i Azrael) već i arhetipski obrasci čije bi predočavanje zasluživalo zaseban esej, ako već ne i magistarsku ili doktorsku disertaciju.

Do pre samo nekoliko vekova bajke su postojale tek kao usmene predaje u tradicionalnoj formi, koje su se od uporedo postojećih legendi i mitova razlikovale SAMO po tome što *niko ozbiljan* u njih nije verovao. Prvenstveno su bile namenjene deci, ali su u njima, manje-više krišom, uživali i odrasli.

Od kada postoji štampa, dakle već oko 500 godina, one se u sličnim prilikama – čitaju.

Dakle, u čemu bi ovaj materijalni primerek *crtano-pisanog podsetnika* na jednu priču, album koji je čitaocu i sada u ruci, kao izdanje koje publika konzumira, iz kojeg roditelji mlađima naglas čitaju o naselju malih plavih patuljaka (ili mlađi sami uživaju dok preleću preko prizora o simpatičnim likovima koji se bore i protiv svojih slabosti i protiv neprijatelja koji ih ugrožava), dakle po čemu bi ova Štrumpf-bajka bila drugačija od svojih prethodnica?

Tačno vreme, a u najčešćem broju slučajeva čak i približno doba nastanka bajki usmene tradicije bilo je nepoznato.

Ni autori im se nisu znali.

Iz ugla tih njihovih neimenovanih tvorca, ključna razlika u odnosu na savremene bajke nije u tome što eventualno *nisu postojali* personalizovani kreatori tih *vilinskih priča*, već što su im imena, za razliku od današnjih stvaralaca, mnogih ne manje važnih i kvalitetnih bajki, zaboravljena. Stoga, u nedostatku neophodnih podataka, tradicionalno se smatraju kolektivnim tvorevinama!

Dakle, s tog aspekta, ključna pomenu ta razlika jeste u tome što se danas imena autora, ali i potonjih dopisivača, razrađivača, intermedijskih prerađivača i nastavljača, kao i vreme njihovog nastanka – dobro znaju. Uvek su potpisani, bilo da su u poslednjih nekoliko vekova novonastale bajke pisane ili crtane, pa potom štampane, ili su animirane, ili su adaptirane za pozorište i filmove, ili su...

Druga razlika je serijalizacija. Retko kad se u bajkama usmene tradicije, koje su sakupljali Nemci braća Grim ili kod nas

Vuk Karadžić, pa čak i u vreme ranih bajki kojima se znao autor, kao na primer Hans Kristijan Andersen, koji je, doduše, u tom periodu još kombinovao tradicionalne bajke sa svojim autorskim doprinosom, događalo da se likovi ponavljaju, naročito u većem broju njih. Do ovog procesa je došlo tek sa *opredmećenjem* bajkolikih narativa umnožavanjem i štampom, te uspostavljanjem tržišta čije su osnovne zakonitosti ponuda i potražnja, na koje stvaraoci i izdavači reaguju *nastavcima* i *ponavljanjem* prepoznatljivih postavki, omiljenih likova i variranjem (razrađivanjem) njihovih relacija.

Legenda o Pejou

Kod Štrumpfova to izgleda ovako!

Pošto je u pitanju *strip*, koji uvek sadrži i pripovedačku i crtačku komponentu, moglo

bi se očekivati da je pisac teksta jedna osoba, a grafičar, u funkciji ilustratora, druga ličnost. Uostalom, kad pogledamo statistiku, ova podela uloga na scenaristu i crtača je uobičajena, čak preovlađujuća praksa u većini postojećih stripских priča.

Ne, ovde je autor i pisac i crtač!

Nije malo ni takvih univerzalnih stripara, ali Pejo (1928–1992) oduvek se isticao u svom žanru, što je prepoznato i potvrđeno širom sveta. Takvi, uz sve neophodne opreze u ocenama, već spadaju među genije svog posla.

Pošto je prošao briselsku Akademiju lepih umetnosti, prvo se posvetio animiranom filmu. Imao je samo sedamnaest godina kad je angažovan u jednom specijalizovanom studiju, a već 1947. godine Pejo kreira svoj prvi strip *Jovan (Johan)* za belgijski dnevni list, a 1954. godine ga, u jeku popularnosti, malo preimenuje. Jovanu je u avanturama tokom bajkovitog srednjeg veka dodao jednog drugara, pa je seriju naslovio sa *Jovan i Cvrle (Johan et Pirlouit)*. Tu su se, po Morisu Hornu, autoru *Svetske enciklopedije stripa*, 1957. godine, a po nekim drugim izvorima oktobra 1958, prvi put pojavili dobroćudni mali Štrumpfovi. Dvojica junaka su na trenutak stigla u pečurkasto naselje patuljaka s repićima, u to vreme na kamenitom tlu – i otišla, ali je to bilo sasvim dovoljno da oni osvoje naklonost urednika i čitalaca, i to toliku da su se kao *spin-of* izdvojili u zasebnu seriju.

Ostalo više nije bajka, već – legenda.

Do Pejoove smrti 1992. godine objavljeno je sedamnaest albuma, a jedan neposredno posle toga, kao i više kompilacija, ali treba imati na umu da su u pojedinim

albumima objavljene i po dve kraće priče. Uz to, imao je i gegova na po samo jednoj tabli, tako da bi popisivanje svega stripskog u vezi sa Štrumpfovima zauzelo prilično prostora.

Atomski Štrumpf

Ako se vratimo na poređenje Štrumpfova s bajkama, moram da iznesem još dve napomene.

Prvo, uopšte nije slučajno što sam predgovor nazvao „MODERNE bajke”, a ne nekako drugačije; na primer – „SAVREMENE bajke”, ili da sam eventualno upotrebio neki drugi pridev koji bi prigodno išao uz bajke nastale tokom pedesetih. Upravo sam

na umu imao epohu *modernizma*, odnosno *moderno doba*! Crtano-pisane priče o Štrumpfovima osmišljene su baš u tom vremenu *zrelog modernizma*. S jedne strane, one vizuelno (pa i po narativnoj strukturi) odlično odražavaju onovremene pristupe kreativnim, prvenstveno likovnim postupcima srodnih stripskih i ilustratorskih tvorevina (na primer *Hlorofil* [*Chlorophylle*], kod nas preveden kao *Krcko*, Rejmona Mašeroa [Raymond Macherot]), a s druge, s tim svojim naglašeno pastoralnim duhom, sa idealizovanjem predindustrijskog doba, s civilizacijskom mehanikom zasnovanom na drvetu i prirodnim materijalima, te životom stanovnika u saglasnosti s prirodom, one su, inicijalno, nekakav prehipijevski, pomalo anarhistički odgovor na tehnološki aspekt *modernizma*, na onaj duh epohe koji je doveo do toga da taj period bude prvo nazvan *mlazno doba*, a potom i *atomska doba*. Eventualno oduševljavanje tobožnjom svemoći nuklearne energije ili nafte, kakvo je u to vreme vladalo u savremenom svetu, bilo bi svetlosnim godinama udaljeno od Štrumpfova! Njihovo zlatno doba bi možda i moglo da se smesti u nekoliko poslednjih „pretpostmodernističkih” decenija, od kraja pedesetih do sedamdesetih.

Drugo, ne samo da su Štrumpfovi nesporni *spin-of* pomenute stripske serije *Jovan i Cvrle* već su i, uz nesporne ogromne razlike i ispoljenu Pejoovu originalnost, očigledno nastali pod nemalim konceptualnim uticajem patuljaka iz Diznijeve verzije bajke *Snežana i sedam patuljaka*, koji se bitno razlikuje od onog izvornog u verziji braće Grim. Štrumpfovima su pridodate slične osobine, koje su sada obogaćene i razrađene, a poređenja bi opet isprovocirala zaseban,

© Peyo

takođe nesumnjivo veoma zanimljiv tekst. Zasad treba samo da se podsetimo da i na jednom i na drugom mestu, ali kod Štrumpfova ne u svim epizodama, imamo, u zavisnosti od prevoda: nekakvog mudrijaša, potom Stidljivka, Ljutka/Mrguda, Lenjivka, Pospanka/Luftiku, Kijavka/Slinavka...

Sin Tjeri (Thierry Culliford) nasledio je posle očeve smrti autorska prava, pa su patuljci nastavili da žive, doduše u nešto izmenjenom obliku, no, na svu sreću, i u izvornom, koji naši čitaoci opet imaju pred sobom na srpskom.

Za nas koji smo odrastali uz njih, neizmerno je dragoceno to što možemo da upoznamo i svoje potomke baš s „najslađim” epizodama.

Napomena urednika: *Čarobna knjiga* kreće u poduhvat objavljivanja legendarnih *Štrumpfova* od prve originalne epizode *Crni Štrumpfovi* i nastaviće da izdaje strip hronološkim redom. Postoji samo jedna razlika u odnosu na francuski original – početni albumi u originalu imaju obim 60 stranica (tri epizode po 20 stranica ili jedna od 40 i jedna od 20), dok će izdanja *Čarobne knjige* sadržati 40 stranica (dve epizode po 20 stranica ili jedna od 40). To će dovesti do male razlike u rasporedu epizoda i broju tomova između srpskog i francuskog izdanja, ali nikako neće narušiti kontinuitet priče.

CRNI ŠTRUMPFOWI

